

hier in geen chaos. Er is een orde der opeenvolging, die niet in een abstracte wet schijnt te vatten, maar niettemin eenduidig is. Geen enkele tendenz, in de historische taalontwikkeling zichtbaar, zet zich absoluut voort. Zoo kunnen we de „wet” van dit proces slechts vinden in zijn „verloop”.

Zoo veel ontisch bestand bergt het kennen hier wel, dat we b.v. van de onomkeerbaarheid van het proces dat de ervaring ons leert overtuigd zijn. Dit maakt het mogelijk dat de volgorde ons met het toenemen der ervaring van stap tot stap vertrouwd wordt en het kennen er zich in bevestigd ziet. De blik van den ervarene plaatst een willekeurig specimen in de tijdsorde waarin het thuis behoort. Dit kan niet toevallig zijn, maar wijst op een herkennen van de sfeer waarin het problematische zijn plaats heeft. Overigens wordt ook hier van het kenvermogen de uiterste spanning gevraagd, doordat de bewuste imitatie tot aan de grens van het echte nadert. Zoo moeten critische reserve en wijdgeopende intuïtie beide werkzaam zijn.

Afgezien van de imitatie kan ook de intuïtie falen. Ze heeft aan de ervaring niets voor te schrijven. Daarom is ze nog niet voor het kennen waardeloos, integendeel, de werkelijkheid komt haar in den vorm der continuïteit op wonderbaarlijke wijze tegemoet. Reeds hierin negatief, dat geen verschijnsel in den taalstroom, eenmaal geweest zijnde, terugkeert. Bovenal echter in positieven zin hierin, dat het vertrouwd zijn met den gang der fenomenen deze in een aspect plaatst *alsof* ze transparant zijn.

Het kennen en herkennen dat onze geest bij voortduur ermee pleegt is geheel tegengesteld aan het raadselaspect, waarin voor een rationeele, maar steriele vraagstelling het geheele verloop der taalverschijnselen komt te staan. De toenemende ervaring doet ons in dien zin steeds minder vinden dat ons verbaast. Dit wil zeggen, dat de invoeging van telkens nieuwe gegevens in de sfeer van een bepaald taalgebied plaats vindt onder de anticipatie van saamhoorigheid en continuïteit. Daarom spreken de later gekende fenomenen veelal niet met die scherpste den geest toe als in de eerste aanraking het geval was. De voortgang in